

19.6.2019

Korkein hallinto-oikeus

Korkein hallinto-oikeus
PL 180
00131 Helsinki
korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Saapunut 19. 06. 2019
Liitteitä No 2902/2/19
1299 s-posti

KORKEIMMALLE HALLINTO-OIKEUDELLE

Asia

Valitus Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätöksestä

Valittaja

Valtiovarainministeriö, kunta- ja aluehallinto-osasto
PL 28, 00023 Valtioneuvosto

Valituksenalainen päätös

Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätös numero 19/0261/2, annettu 10.6.2019, annettu tiedoksi ministeriölle 13.6.2019

Vaatimukset

Valtiovarainministeriö vaatii, että korkein hallinto-oikeus kumoaa Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätöksen siltä osin kuin hallinto-oikeus on - kumonnut ministeriön päätöksen pidättää Akseli Erkkilän, Raili Fagerholmin, Veli-Matti Junnolan, Mika Kuuselan, Vilho Molkoselän, Markku Mäkitalon, Jukka Nivan, Mikko Saarelan, Jukka Salmen ja Mauri Taskilan luottamustoimistaan sekä - velvoittanut ministeriön maksamaan Vilho Molkoselän, Raili Fagerholmin ja Veli-Matti Junnolan oikeudenkäyntikulut asiassa.

Perustelut

Hallinto-oikeus on kumonnut valtiovarainministeriön päätöksen pidättää Akseli Erkkilän, Raili Fagerholmin, Mika Kuuselan, Markku Mäkitalon,

Jukka Nivan, Mikko Saarelan ja Jukka Salmen luottamustoimesta katsoen, että näiden henkilöiden osalta kysymys on ainoastaan yhden päätöksen tekoon osallistumisesta, Veli-Matti Junnolan ja Vilho Molkoselän osalta ainoastaan yhden päätöksen valmisteluun ja sen tekoon osallistumisesta sekä Mauri Taskilan osalta yhden päätöksen tekoon ja sen täytäntöönpanoon osallistumisesta. Hallinto-oikeus on katsonut, ettei heidän luottamustoimista pidättäminen ole ollut välttämätöntä kunnan päätöksenteon saattamiseksi lainmukaiseksi sekä kunnan päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi.

Valtiovarainministeriö toteaa, että luottamushenkilöiden pidättäminen luottamustoimesta valtiovarainministeriön päätöksen 19.6.2018 mukaisesti on ollut kuntalain 109 a §:n mukaista ja perusteltua. Valtiovarainministeriö viittaa päätöksensä perusteluihin sekä hallinto-oikeudessa lausumaansa.

Valtiovarainministeriön toistaa, että Oulun syyttäjäviraston haastehakemuksesta ilmenee syytteen mukaisten tekojen vakavuus. Syyttäjä on vaatinut haastehakemuksessa nimetyille hallinto-oikeudessa kumotussa päätöksessä nimetyille vastaajille rangaistuksena ehdollista vankeusrangaistusta törkeästä virka-aseman väärinkäyttämisestä haastehakemuksen teonkuvauksen mukaisesti (liite 2 valtiovarainministeriön päätös). Valtiovarainministeriön päätös perustuu kyseisiin päätökseen liitettyihin asiakirjoihin. Syytteet ovat äärimmäisen kovia ja erittäin harvinaisia kuntakentällä.

Kuntalain 109 a §:n sanamuodon mukaan koko menettely voidaan käynnistää yhden rikosepäilyn vuoksi. Sama yksittäistä tekoa koskeva toimivalta on todettu valtiovarainministeriön päätöksenteon perusteena. Nyt kyseessä ei ole pelkkä epäily, vaan syyttäjä on nostanut asiassa syytteen ja asia on parhaillaan tuomioistuimessa vireillä rikosasiana.

Kuntalain 85 §:n 4 momentin ja 109 a §:n 4 momentin soveltamisen edellytyksenä on aloitettu esitutkinta tai vireillä oleva oikeudenkäynti. Se, että henkilö ei toimi oikeudenkäynnin aikana luottamustoimessa turvaa kunnan päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden valtiovarainministeriön päätöksen mukaisesti tilanteessa, jossa syytteet koskevat vakavia virkarikoksia asiakirjoissa kuvatusti. Teot on tehty luottamustoimessa ja asianomistajana on törkeää virka-aseman väärinkäyttämistä koskevassa teonkuvauksessa Kittilän kunta. Viranomaistoimintaan liittyvät syytteet ovat aina oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta vakavia.

Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätös tarkoittaisi, että valtiovarainministeriö ryhtyisi arvioimaan syyttäjän toimia ja arvioimaan kunkin henkilön syyllisyyttä asiassa. Arvio tulisi tehdä esitutkinnasta kuntalain 85 § 5 momentin mukaisesti saatujen ja haastehakemuksen tietojen perusteella sekä asianosaisia kuulemalla hallinnollisissa prosessissa. Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätös tarkoittaisi, että menettely oli käräjäoikeusmenettelyyn nähden rinnakkainen ja valtiovarainministeriö ryhtyisi käytännössä tuomioistuimeksi.

Kuntalain 85 §:n 4 momentin mukaan valtuuston on luottamushenkilön toimestaan tekemäksi epäiltyä virkarikosta koskevan esitutkinnan tai oikeudenkäynnin ajaksi pidätettävä luottamushenkilö toimestaan, jos se on kunnan päätöksenteon uskottavuuden ja luotettavuuden turvaamiseksi välttämätöntä ottaen huomioon epäillyn rikoksen vakavuus, mahdollinen toistuvuus ja muut seikat. Pidättämisspätös voidaan panna täytäntöön heti. Valtiovarainministeriö katsoo, että säännöksessä kysymys on sekä kunnan että valtiovarainministeriön toimivallan osalta hallinnollisesta turvaamistoinpiteestä esitutkinnan tai oikeudenkäynnin ajaksi, jossa ei ole tarkoitus eikä voida ottaa kantaa tai tutkia henkilöiden syyllisyyttä tai ottaa kantaa syyttäjän syyteharkintaan. Valtiovarainministeriö katsoo, että kuntalaissa säädetyn menettelyn tarkoituksena ei ole toimia hallinto-oikeuden päätöksen mukaisena rinnakkaisena tuomioistuinmenettelynä.

Valtiovarainministeriö katsoo, että säännöksen mukaan luottamustoimesta pidättäminen olisi voinut tulla sovellettavaksi jo esitutkintailmoituksen perusteella. Tapauksessa oli nostettu jo syyte. Pohjois-Suomen hallinto-oikeuden päätös tarkoittaisi, että valtiovarainministeriö asettuisi esitutkintaviranomaisen tai syyttäjän asemaan.

Valtiovarainministeriö huomauttaa, että ministeriön toimivalta pidättää henkilö luottamustoimestaan on viimesijainen. Kunnalla on asiassa ensisijainen toimivalta ja velvollisuus. Valtiovarainministeriö katsoo, että hallintotuomioistuimen tulkinta tarkoittaisi, että sekä kunta että valtiovarainministeriö joutuisivat pidättämistä päättäessään harkitsemaan tekijän syyllisyyttä. Tämä ei ole ollut säännöksen tarkoitus eikä vastaa kuntien käytäntöjä aiemman säännöksen soveltamisessa. Tältä osin kysymys on koko sekä kuntalain 85 §:n että 109 §:n soveltamisen kannalta merkittävä ennakkotapaus sekä kuntien että valtiovarainministeriön osalta.

Jos kyseisen kaltaisessa äärimmäisen vakavassa ja kuntakentän kannalta harvinaisessa syytetilanteessa, kunnalla ei olisi velvollisuutta ja valtiovarainministeriöllä ei katsottaisi olevan oikeutta pidättää henkilöä luottamustoimesta, tarkoittaisi se käytännössä sitä, ettei säännöstä voisi juuri koskaan soveltaa. Tältäkin osin kyse on siten merkittävästä ennakkotapauksesta.

Yksittäisten henkilöiden toiminta

Siltä varalta, että korkein hallinto-oikeus katsoisi, että ministeriön olisi tullut arvioida henkilön osallisuutta ja syyllisyyttä, valtiovarainministeriö esittää seuraavaa:

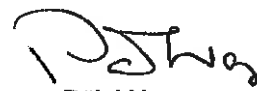
Veli-Matti Junnola ja Vilho Molkoselkä ovat olleet kuntalain 35 §:ssä tarkoitetun tilapäisen valiokunnan puheenjohtajana ja jäsenenä ja valmistelleet koko asian ja siten olennaisesti vaikuttaneet siihen päätösprosessiin, jota törkeäksi tekoasteeksi luokiteltu syyte koskee. Valmistelu kesti noin kuusi kuukautta. Asia päätettiin tilapäisen valiokunnan valmistelun ja päätösesityksen perusteella. Valmistellussa tehdyt toimet ovat osaltaan johtaneet siihen, että menettelystä on nostettu syyte. Täten heidän menettelynsä asiassa ei ole ollut vähäinen ja on välttämätöntä, että heidät pidätetään hoitamasta kunnan luottamustointia oikeudenkäynnin ajan.

Muiden henkilöiden osalta valtiovarainministeriö katsoo, että asian vakavin ja pääsyytteenä oleva syyte koskee kaikkia 20 henkilöä. Vain osan pidättäminen luottamustoimestaan tarkoittaisi, että saman syytteen alaisia henkilöitä kohdeltaisiin eri tavoin ilman riittäviä perusteita. Valtiovarainministeriö huomauttaa, että syytteeseen johtanutta asiaa käsiteltiin valtuustossa kaksi kertaa ja valtuutettujen tiedossa oli puheenjohtajan varoitus siitä, että asiassa menetellään virheellisesti. Valtuuston puheenjohtaja on tehnyt myös irtisanomisasiassa vastaesityksen kunnanvaltuuston kokouksessa 17.11.2014. Täten virheellinen menettely on ollut tiedossa myös päätöstä pantaessa täytäntöön.

Oikeudenkäyntikulut

Valtiovarainministeriö katsoo, että syytteiden ja asian äärimmäisen vakavuuden vuoksi ei ole kohtuutonta, että asianosaiset joutuvat pitämään oikeudenkäyntikulunsa vahinkonaan. Vaatimukselle ei ole hallintolainkäyttölain 74 §:n mukaisia perusteita, ja että oikeudenkäynti ei ole aiheutunut viranomaisen virheestä.

Alivaltiosihteeri

Päivi Nerg

Osastopäällikkö, ylijohdaja

Jani Pitkaniemi